

Презентации на лекторите:

ПРИЛАГАНЕ НА ХАРТАТА НА ОСНОВНИТЕ ПРАВА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ СЕМИНАР ЗА СЪДИИ

416DT13 София, 18 – 19 февруари 2016 г.

Този семинар е част от серия семинари, организирани с финансовата подкрепа на специалната програма „Основни права и гражданство“ на Европейската Комисия.

ПРИЛАГАНЕ НА ХАРТАТА НА ОСНОВНИТЕ ПРАВА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

Семинар за съдии

София, 18-19 февруари 2016 г.

Презентации на лекторите 416DT13

Йордан Константинов

- Ролята на Хартата на основните права на Европейския съюз в правната рамка на ЕС и националните правни системи

Филипо Фонтанели

- Обхват на приложение и тълкуване на Хартата в национални съдебни производства
- Преглед на основни права и принципи в дял II и дял III от Хартата

София Кукулис-Спилиотопулос

- Казуси по приложното поле на Хартата (интерактивно упражнение)

Донка Чакърва

- Право на ефективни правни средства за защита и на справедлив съдебен процес

Донка Чакърва, Йордан Константинов

- Уъркшоп върху материалноправното приложение на определени разпоредби на Хартата: анализи и обсъждане на казуси в работни групи; презентация и съвместни обсъждания на резултатите

Анна Следзинска-Шимон

Йохан Калеверт

- Основните права и техните съдии в Европа
- Хартата на основните права на ЕС и Европейската конвенция за защита правата на човека: допълващи се или конкуриращи се системи за защита на основните права в Европа?

НАЦИОНАЛЕН ИНСТИТУТ НА
ПРАВОСЪДИЕТО

Ролята на Хартата на основаните права на Европейския съюз в правната рамка на ЕС и националните правни системи

Йордан Константинов, съдия
Върховен административен съд

ЗАДАЧИ НА ПРЕЗЕНТАЦИЯТА

- Запознаване на Хартата на основните права в Европейския съюз
- Нейната значение за националните правни системи
- Системата за защита на основните права
- Правна стойност на Хартата /чл.6 от ДЕС/
- Средства от ЕС при нарушаване на основните права

Малко предистория

- Магна Харта
- Харта на правата на човека на ООН
- Европейска конвенция за правата на човека

Предистория и създаване на Хартата

- Необходимост от правно уреждане на основните права в рамките на интеграционния процес
- Необходимост от ефективен собствен механизъм за основна защита на правата
- Даване на отговори на съществени правни проблеми на европейската интеграция

Създаване и прилагане на Хартата преди Лисабонския договор

- Подготовка на Хартата
- Приемане на Хартата
- Приложение на Хартата

Уреждане на Хартата с Лисабонския договор

- Подписване Лисабонския договор
- Ратифициране на Лисабонския договор

Съдържание на хартата

- Хартата на основните права съдържа преамбюл и 54 члена, групирани в седем дяла:
- дял I: **достойнство**
- дял II: **свободи**
- дял III: **равенство**
- дял IV: **солидарност**
- дял V: **гражданство**
- дял VI: **правосъдие**
- дял VII: **основни разпоредби.**

Приложение на Хартата

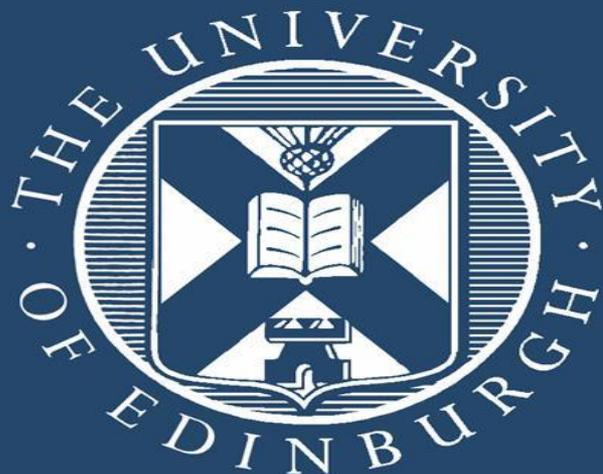
- Приложение от европейските институции
- Съотношение с Европейската конвенция за правата на човека
- Протокол № 30 към Договорите относно прилагането на Хартата за Полша и Обединеното кралство ограничава тълкуването на Хартата от Съда и националните съдилища на тези две държави, в частност по отношение на правата, свързани със солидарността (дял IV).

Запитвания до СЕС

- Коментар на отделни преюдициални запитвания
- Становища на генерални адвокати
- Актове на Съда на Европейския съюз

Обхват на приложение и тълкуване на Хартата в национални съдебни производства

Д-р Филипо Фонтанели
София, 18 февруари 2016 г.
10:15 - 11:15

The University of Edinburgh
Edinburgh Law School

Изложение

- Ограничения и обхват на правата, гарантирани с Хартата
- Загадката „прилагане на правото на ЕС“
- Директен ефект на правата, гарантирани с Хартата
- Функцията на разясненията

Дял VII от Хартата

Приложно поле – чл. 51

- *Ratione materiae, ratione personae*

Тълкуване на правата и принципите – чл. 52

- Какво е нормативното съдържание на право, гарантирано с Хартата?

Степен на закрила – чл. 53

- Съгласуване с ЕКПЧ и националните правила

Забрана на злоупотреба с право – чл. 54

Приложно поле на Хартата

Член 51

Разпоредбите на настоящата харта се отнасят за институциите, органите, службите и агенциите на Съюза при зачитане на принципа на субсидиарност, както и за държавите-членки, единствено когато те прилагат правото на Съюза [**т.е. ограничено материалноправно приложение**]. В този смисъл те зачитат правата, спазват принципите и насърчават тяхното прилагане в съответствие със своите компетенции и при зачитане на предоставените в Договорите компетенции на Съюза.

Настоящата харта не разширява приложното поле на правото на Съюза извън компетенциите на Съюза, не създава никакви нови компетенции или задачи за Съюза и не променя компетенциите и задачите, определени в Договорите. [**предоставена компетентност**]

Приложение на правото на ЕС?

Важно: когато Хартата е приложима по отношение на държавни мерки, тя може да има предимство пред тях и да отклони тяхното прилагане (поради върховенство на правото на ЕС, след *Costa c/y Enel*).

Кога една държава членка „прилага“ право на ЕС? Използват се същите доктрини за приложение на общи принципи (*ERT*, *Wachauf*): когато държавните мерки попадат „в приложното поле“ на правото на ЕС, посредством прилагане или дерогация.

***Fransson* (2013) – на фокус**

Шведското законодателство предвижда както фискални, така и наказателни санкции за данъчни престъпления.

Такова дублиране би могло да е в нарушение на принципа *ne bis in idem* (чл. 50 от Хартата).

Въпросът е: шведските мерки прилагат ли правото на ЕС? В противен случай Хартата е неприложима.

(продължение)

24 ... данъчните санкции и наказателното преследване ... отчасти са свързани с неизпълнение на задълженията му за деклариране за целите на ДДС

26 ... член 325 ДФЕС задължава държавите членки да се борят с незаконната дейност, която засяга финансовите интереси на Съюза [NB: ДДС финансира бюджета на ЕС]

27 ... Ето защо данъчните санкции и наказателното преследване за престъпления против данъчната и осигурителната система ... **представяват прилагане ... на правото на Съюза, за целите на чл. 51(1) от Хартата.**

Прекалено широко приложение? Чл. 51(1) от Хартата

Общ контролен списък (вж. *Siragusa* 2014):

24: понятието „прилагане на правото на Съюза“ по смисъла на член 51 от Хартата предполага съществуването на **известна степен на връзка**, надхвърляща сходството между разглежданите области или прякото въздействие на една от областите върху другата.

Целят ли мерките да приложат право на Съюза?
Какво е естеството на тези мерки? Имат ли те други цели, различни от предвидените в правото на Съюза? Правото на Съюза урежда ли конкретния предмет на мерките?

Delvigne C-650/13

Френското законодателство предвижда осъдителната присъда за някои престъпления да включва и лишаване на лицето от правото да гласува. Това ограничава правото на осъдените да гласуват на избори за Европейския парламент.

Това означава ли, че френските мерки попадат в приложното поле на правото на Съюза по силата на чл. 51(1) от Хартата?

Заключение на Ген. адвокат от 4 юни 2015

91. Г-н Delvigne изгубва избирателни права в изборите за Европейски парламент... в резултат на френското законодателство, което, ... по силата на правото на Съюза регламентира изборите за Европейски парламент — с препращане към общото национално изборно законодателство ..., което от своя страна препраща към наказателното законодателство... — тоест в резултат на законодателство, **с което се прилага правото на Съюза.**

Кое право на Съюза?

Чл. 223(1) ДФЕС – Европейският парламент изготвя предложение за установяване на необходимите разпоредби за избиране на неговите членове чрез всеобщо пряко избирателно право, съгласно уеднаквена процедура във всички държави членки или в съответствие с принципите, общи за всички държави членки. **[не е приложено]**

Няма значение: френското законодателство прилага право на Съюза дори предметът да не е „изцяло регламентиран от правото на Съюза“ **[разширяване на *Melloni*]**

СЕС, 6 октомври 2015 г.

Право на Съюза:

- Акт от 1976 г.: провеждат се всеобщи преки избори, като избирателната процедура във всяка една от държавите членки се урежда от разпоредбите на националното право.

33. ... държава членка, която при изпълнение на задължението си по... от Акта от 1976 г.

предвижда в националното си законодателство, че граждани на Съюза, които ... са били осъдени с влязла в сила ... присъда, се изключват от кръга лица, ... **прилага правото на Съюза.**

Член 41

Всеки има право засягащите го въпроси да бъдат разглеждани от **институциите, органите, службите и агенциите на Съюза** безпристрастно, справедливо и в разумен срок.

Това право включва по-специално: правото на всяко лице да бъде изслушвано преди срещу него да бъде предприета индивидуална мярка, която би имала неблагоприятни последици за него; правото на достъп на всяко лице до документите, които се отнасят до него, като се зачитат легитимните интереси, свързани с поверителността и професионалната и служебна тайна; задължението на администрацията да мотивира своите решения.

Обезщетение за вреди и право да получи отговори.

Съответствие с чл. 51(1)?

Изрична препратка към институциите на Съюза; органите на държавите членки не могат да се обвържат, **дори когато прилагат право на Съюза?** (вж. чл. 296 ДФЕС)

Не, вж. С-227/11 *M*: “правото ... на лицето, кандидатстващо за убежище, да бъде изслушано, следва да се прилага изцяло в процедурата, при която **компетентният национален орган** разглежда молбата за международна закрила съгласно правилата, приети в рамките на общата европейска система за убежище”.

(продължение)

Според мен не би било логично, нито пък в съответствие с практиката на Съда, да може по този начин с текста на член 41 от Хартата да се въведе изключение от правилото, установено в член 51 от нея ... (С-249/13 ***Boudjlida*** заключение)

Така, при положение че държава членка прилага правото на Съюза, изискванията, произтичащи от правото на добра администрация, ... намират приложение в рамките на следвана от националния компетентен орган процедура за предоставяне на субсидиарна закрила като разглежданата в главното производство. (С-604/12 ***H.N.*** решение)

Случаи на дерогация

Няма преки задължения, произтичащи от правото на Съюза, но националните мерки водят до дерогация → Хартата ги задължава.

Пример: *Pfleger* (C-390/12):

Австрийското право, което санкционира използването на игрални автомати, за които не е издадено разрешително, **представлява дерогация** от правилата за свободно предоставяне на услуги в Договорите → чл. 15-17 от Хартата трябва да се съблюдават.

Чл. 52: правила за тълкуване

- Пропорционалност (ал. 1)
- Задължение да се съблюдава тълкуването на съответстващи принципи, залегнали в ЕКПЧ и общите конституционни традиции (ал. 3 и 4)
- Позоваването на тези принципи е допустимо само за тълкуване и проверка на законността на изпълнителни актове (ал. 5) → **[няма директен ефект?]**
- Разясненията се вземат надлежно под внимание (ал. 7)

Хартата и ЕКПЧ

Тълкуване на правата в светлината на ЕКПЧ, чл. 52(3):

Доколкото настоящата Харта съдържа права, съответстващи на права, гарантирани от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи, **техният смисъл и обхват са същите като дадените им в посочената Конвенция.** Тази разпоредба не пречи правото на Съюза да предоставя по-широка защита.

Относно съответстващи права, вж. разясненията във връзка с чл. 52(7) от Хартата.

Настоящите разяснения ... **се вземат надлежно под внимание** от юрисдикциите на Съюза и на държавите членки.

на фокус: *WebMindLicenses* C-419/14

Съда, 15 декември 2015 г.

70. ... член 7 от Хартата, който урежда правото на зачитане на личния и семейния живот, предвижда права, съответстващи на правата, гарантирани с член 8, точка 1 от ЕКПЧ, и ... **следва да получи същия смисъл и същия обхват като дадените на член 8, точка 1 от ЕКПЧ** съгласно тълкуването му в практиката на Европейския съд по правата на човека.

71. ...тъй като прихващането на далекосъобщения представлява намеса в упражняването на гарантираното в член 8, точка 1 от ЕКПЧ право (вж. ... *Klass* и др. с/у Германия, *Malone* с/у Обединеното кралство, *Kruslin* с/у Франция и *Huvig* с/у Франция, както и *Weber* и *Saravia* с/у Германия), то представлява и ограничение на упражняването на съответстващото му право, предвидено в член 7...

Член 53 от Хартата

Никоя разпоредба на настоящата Харта не трябва да се тълкува като ограничаваща или накърняваща права на човека и основни свободи, които в съответните им приложни полета са признати от правото на Съюза, от международното право и от международните конвенции, по които Съюзът или всички държави членки са страни, и по-специално от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи, както и от **конституциите на държавите членки.**

Melloni (C-399/11)

Хартата представлява ли „минимален стандарт“, който държавите членки могат да надграждат? Не винаги.

Испанските власти отказват да изпълнят европейска заповед за арест от Италия, тъй като заподозряното лице е било осъдено задочно в Италия.

Грешно: въпреки чл. 53 от Хартата, една държава членка не може да наруши правото на Съюза (в случая Рамковата директива за ЕЗА), като се позовава на национални стандарти.

на фокус *Melloni*

56 [според Испания, член 53 разрешава по общ начин] държавите членки да приложат стандарта за защита на основните права, гарантиран от тяхната конституция, когато същият е по-висок от произтичащия от Хартата, и евентуално да го противопоставят на прилагането на разпоредби от правото на Съюза.

58 ... това тълкуване на член 53 от Хартата би **накърнило принципа на предимство на правото на Съюза**

64 ...член 53 от Хартата трябва да се тълкува в смисъл, **че не позволява на държава членка да обвърже предаването на задочно осъдено лице с условието присъдата да може да бъде подложена на преразглеждане в издаващата държава членка, с цел да се избегне нарушение на правото на справедлив съдебен процес и на правото на защита, гарантирани от нейната конституция.**

Германски конституционен съд

Заповед от 15 декември 2015 г. - 2 BvR 2735/14,
Факти, сходни с тези по делото *Melloni*.

“... съгласно съдебната практика на СЕС,
Рамковата директива за ЕЗА изчерпателно
урежда екстрадирането на задочно осъдени
лица; **това обаче не освобождава**
[германския съд] от задължението му да
гарантира, че минималните процесуални
права, постановени в [Конституцията], са
защитени в контекста на екстрадиция въз
основа на ЕЗА.”

Директен ефект?

Въпросът за директния ефект препраща към *Van Gend en Loos*: не само въпрос на източник, но така също на съдържание на нормата.

Ето защо се приема, че разпоредбите на Договора и общите принципи имат директен ефект, доколкото те са ясни и недвусмислено предоставят право на дадено лице, без необходимостта от мерки за прилагане (*Mangold, Defrenne*)

Правата, гарантирани с Хартата?

Източник на първично право. Тестът за директен ефект следва обичайно да се прилага. НО, помнете чл. 52(5) от Хартата: **принципите нямат директен ефект.** [Дискусионно разграничение](#)

“[принципите] ... не пораждат непосредствени права за позитивно действие от страна на институциите на Съюза.”

Хоризонтален директен ефект?

Неприложените директиви нямат такова действие, докато други разпоредби на първичното и вторичното законодателство *могат* да имат (*Bosman, Mangold, Laval*).

Правата, гарантирани с Хартата? Защо не? Но вж. и: *Association de Mediation Sociale*, дело C-176/12. Изискванията за директен ефект трябва да са изпълнени.

AMS (на фокус)

...член 27 от Хартата... предвижда, че на работниците... трябва да се гарантира, на различни равнища, информиране и консултиране в предвидените от правото на Съюза и от националните законодателства и практики случаи и условия.

...че за да може този член да породи напълно своето действие, той следва да бъде уточнен в разпоредби на правото на Съюза или на националното право.

...обстоятелствата в делото по главното производство се отличават от тези, по които е постановено решение *Kücükdeveci*, посочено по-горе, доколкото обсъжданият по това дело принцип за недопускане на дискриминация въз основа на възраст ... е достатъчен сам по себе си, за да бъде източник на субективно право за частноправните субекти, на което може да има позоваване като такова.

... не може да има позоваване на член 27 от Хартата, взет самостоятелно, в съдебен спор... за да се направи извод, че националната разпоредба, която не е в съответствие с Директива 2002/14, следва да се отхвърли.

...че доколкото разпоредбата [член 27], взета самостоятелно, **не е достатъчна, за да бъде източник на право за частноправните субекти**, противопоставимо като такова, не би могло да се подходи по различен начин и в хипотезата на подобно позоваване на този член във връзка с разпоредбите на директивата.

Разяснения на Президиума на Европейския конвент

Посочват се в чл. 52(7) от Хартата и чл. 6(1) ДЕС. Вземат се надлежно под внимание. Полезни при определяне източниците на вдъхновение и относимите прецеденти. Все повече биват заменяни от нова съдебна практика.

Полезни също така при разграничаването между права и принципи, поне условно.

Благодаря за вниманието!

Преглед на основни права и принципи в дял II и дял III от Хартата

д-р Филипо Фонтанели
София – 18 февруари 2016 г.
14:30 – 15:30

The University of Edinburgh
Edinburgh Law School

Изложение

- Въведение: Структура на Хартата
- Преглед на правата, гарантирани в дялове II и III
 - Дял II: свободи
 - Дял III: равенство
- Тълкуване на правата в светлината на чл. 52 (3) ЕКПЧ
- Ограничения на тези права: чл. 52 (1) ЕКПЧ

Приложение в съдебната практика на СЕС

Изложение

- Въведение: Структура на Хартата
- Преглед на правата, гарантирани в дялове II и III

Дял II: Свободи

Член 7 (зачитане на личния и семейния живот)

Член 8 (защита на личните данни)

Членове 16-17 (свобода на стопанската инициатива и право на собственост)

Дял III: Равенство

Член 24 (права на детето)

- Тълкуване на правата в светлината на ЕКПЧ, чл. 52 (3) от Хартата
- Ограничения на правата: чл. 52 (1) от Хартата

Приложение в съдебната практика на СЕС

Структура на Хартата

Преамбюл

Дял I: Достоянство

Дял II: Свободи

Дял III: Равенство

Дял IV: Солидарност

Дял V: Гражданство

Дял VI: Правосъдие

Дял VII: Общи разпоредби относно тълкуването и прилагането на Хартата

Структура на Хартата

Преамбюл

Дял I: Достойнство

Дял II: Свободи

Дял III: Равенство

Дял IV: Солидарност

Дял V: Гражданство

Дял VI: Правосъдие

Дял VII: Общи разпоредби относно тълкуването и прилагането на Хартата

Дял I: Достоянство

Член 1: Човешко достоинство

Член 2: Право на живот

Член 3: Право на неприкосновеност на личността

Член 4: Забрана на изтезанията и на нечовешкото или унижително отношение или наказание

Член 5: Забрана на робството и принудителния труд

Дял II: Свободи

Член 6: Право на свобода и сигурност

Член 7: Зачитане на личния и семейния живот

Член 8: Защита на личните данни

Член 9: Право на встъпване в брак и право на създаване на семейство

Член 10: Свобода на мисълта, съвестта и религията

Член 11: Свобода на изразяване на мнение и свобода на информация

Член 12: Свобода на събранията и сдруженията

Дял II: Свободи

Член 13: Свобода на изкуствата и науките

Член 14: Право на образование

Член 15: Свобода при избор на професия и право на труд

Член 16: Свобода на стопанската инициатива

Член 17: Право на собственост

Член 18: Право на убежище

Член 19: Защита в случай на принудително отвеждане, експулсиране и екстрадиране

Дял III: Равенство

Член 20 Равенство пред закона

Член 21 Недискриминация

Член 22 Културно, религиозно и езиково многообразие

Член 23 Равенство между жените и мъжете

Член 24 Права на детето

Член 25 Права на възрастните хора

Член 26 Интеграция на хората с увреждания

Ограничения на правата

Чл. 52(1) от Хартата:

Всяко ограничаване на упражняването на правата и свободите, признати от настоящата Харта, трябва да бъде предвидено в закон и да зачита основното съдържание на същите права и свободи. При спазване на принципа на пропорционалност ограничения могат да бъдат налагани, само ако са необходими и ако действително отговарят на признати от Съюза цели от общ интерес или на необходимостта да се защитят правата и свободите на други хора. **Еднаква ограничителна разпоредба за всички права**

Тестът

Една ограничителна мярка е оправдана ако:

- е предвидена в закон
- действително отговаря на цел, която е в общ интерес или защитава друго право
- е необходима (не е налична по-удачна мярка)
- е пропорционална (не е прекомерно рестриктивна)
- зачита основното съдържание на правото

Право на личен живот и защита на данните (Дял II)

Член 7 от Хартата:

Всеки има право на зачитане на неговия личен и семеен живот, на неговото жилище и тайната на неговите съобщения.

Член 8:

1. Всеки има право на защита на неговите лични данни.
2. Тези данни трябва да бъдат обработвани добросъвестно, за точно определени цели и въз основа на съгласието на заинтересованото лице или по силата на друго предвидено от закона легитимно основание. Всеки има право на достъп до събраните данни, отнасящи се до него, както и правото да изиска поправянето им.

Право на личен и семеен живот

Относимост на член 7:

1. Дела за упражняване на родителски права/отвлечане на дете: *McB v L.E.* (C-400/10 PPU)

- Автоматично ли трябва да бъде правото на упражняване на родителски права на неженения баща?
- Съдът: правото на бащата по чл. 7 трябва да бъде съобразено с правото на детето по чл. 24 и правото на свободно движение на майката съгласно Договорите.

2. Претърсване на служебни помещения

- Защитени ли са като „дома“? Навярно, вж. C-94/00 (*Roquette-Frères*)

На фокус: *WebMindLicenses* C-419/14, 15 декември 2015 г.

С оглед на установяване на данъчна злоупотреба, могат ли органите да използват информация, събрана без знанието на лицето (като подслушани разговори и прихванати електронни писма)?

Възможно нарушение на чл. 7 и чл. 8 от Хартата, защото ЕСПЧ счита тези действия за ограничения на личния живот.

Необходимо е да се извърши теста за пропорционалност.

На фокус *WebMindLicenses*

74. мерките... **не трябва да надхвърлят необходимото** за постигането на целите да се осигури точното налагане и събиране на ДДС...

76. [мерките] имат цел, която съответства на призната от Съюза **цел от общ интерес.**

90. [мерките са законни] при условие че събирането на тези доказателства в рамките на посоченото наказателно производство и тяхното използване в рамките на административното производство **не нарушава правата, гарантирани от правото на Съюза. [на защита, на ефективно правно средство за защита]** (Членове 41, 47 и 48 от Хартата)

Защита на личните данни

Предизвикателства пред законодателството на ЕС:

- Директива за запазване на данни 2006/24/ЕС: *Digital Rights Ireland* съединени дела C-293 и 594/12.

Директивата е обявена за невалидна по силата на чл. 7 и 8 от Хартата (и с по-голямо основание чл. 52 (1) от Хартата)

- Достъп до базата данни с имена на пътниците?
- Дело *Scarlet* (C-70/10): Чл. 8 се използва като конкурентен интерес в дело за интелектуална собственост (“peer-to-peer” онлайн обмяна на материали, защитени с авторски права)

Подобно дело във Великобритания: *Rugby Football Union v Viagogo* [2012] UKSC 55

Гугъл Испания (2014)

Тълкуване на вторично законодателство (Директива 95/46) в светлината на Хартата.

Включени права и интереси:

- правото на **индивида** определени данни да бъдат “забравени” (чл. 7 – 8 от Хартата)
- икономическият интерес на **Гугъл** (чл. 15 - 17 от Хартата)
- правото на информация на **ползвателите на интернет** (чл. 11 от Хартата)
- “конкретни причини” от **обществен** интерес.

Как е възможно да се намери баланс между всички тях?

Гугъл Испания (2014) – на фокус

97: ... с оглед на основните си права по членове 7 и 8 от Хартата, съответното лице може да поиска въпросната информация да не се предоставя повече на разположение ... **тези права имат по принцип** предимство не само пред икономическия интерес на лицето, което управлява интернет търсачката, но и пред **интереса на тази общественост да намери посочената информация при търсене...** Такъв не би бил случаят обаче, ако по конкретни причини ... **вмешателството в неговите основни права е обосновано поради приоритетния интерес на посочената общественост да има ... достъп до** въпросната информация.

Дял II

Член 13: Свобода на изкуствата и науките

Член 14: Право на образование

Член 15: Свобода при избор на професия и право на труд

Член 16: Свобода на стопанската инициатива

Член 17: Право на собственост

Член 18: Право на убежище

Член 19: Защита в случай на принудително отвеждане,
експулсиране и екстрадиране

Свобода на стопанската инициатива

Член 16

Свободата на стопанската инициатива се признава в съответствие с правото на Съюза и с националните законодателства и практики.

McDonagh v RyanAir (2013)

Опит за тълкуване на Регламент 261/2004 (“хартата” на правата на пътниците) в светлината на член 16 от Хартата.

Райънеър се позова на отпадане на отговорността на превозвача в случай на свръхизвънредни обстоятелства (облак от прахови частици от изригналия през 2010 г. вулкан в Исландия) – възможност, която не се предвижда в Регламента.

McDonagh v RyanAir – на фокус

63 ... запитващата юрисдикция се позовава на членове 16 и 17 от Хартата. При все това следва също да се държи сметка за **член 38** от нея, който подобно на член 169ДФЕС се стреми да осигури в политиките на Съюза високо равнище на **защита на потребителите**, в това число на пътниците, ползващи въздушен транспорт.

64 ... обаче следва, че [приложимите разпоредби на правото на ЕС] трябва да бъдат считани за отговарящи на изискването за **съвместяване на наличните различни основни права и за постигане на подходящо равновесие между тях.**

Право на собственост

Член 17

1. Всеки има право да се ползва от собствеността на имуществото, което е придобил законно, да го ползва, да се разпорежда с него и да го завещава. Никой не може да бъде лишен от своята собственост, освен в обществена полза, в предвидените със закон случаи и условия и срещу справедливо и своевременно обезщетение за понесената загуба. Ползването на имуществото може да бъде уредено със закон до степен, необходима за общия интерес.
2. Интелектуалната собственост е защитена.

(продължение)

С потенциално голямо значение, когато собствеността е застрашена (напр. плащане на глоба и др.) – различно от ЕКПЧ (Протокол 1)

- вж. делото *Ryanair*. Съдът се позовава на чл. 17 във връзка с чл. 16

Право на интелектуална собственост: *Scarlet v SABAM* C-70/10

Факти: Иск от компания, представляваща автори, композитори и др. (SABAM) за издаване на съдебно разпореждане, което да задължи Scarlet (интернет доставчик) да блокира дейностите на своите ползватели, които нарушават авторските права (в частност споделяне “peer-to-peer” на музика и др.)

Въпрос: Правото на ЕС (пет директиви), тълкувано в светлината на Хартата, препятства ли съда да издаде такова разпореждане?

***Scarlet v SABAM* – на фокус**

Права: **Чл. 17(2)** (носители на авторски права), **чл. 16** (*Scarlet*) и **чл. 8 и 11** (ползватели)

47 ... система за филтриране налага да се контролират в интерес на тези притежатели на права всички електронни съобщения, пренасяни в мрежата на съответния ДИУ. ... този контрол е неограничен във времето, отнася се до всяко бъдещо нарушение и предполага задължение за защита не само на съществуващите, но и на бъдещите произведения, които още не са създадени към момента на въвеждането на посочената система.

49 ... спорната система за филтриране не отговаря на изискването да се осигури справедливо равновесие между, от една страна, защитата на правото върху интелектуална собственост, от която се ползват притежателите на авторски права, и от друга страна, защитата на свободата на стопанската инициатива, от която се ползват операторите като ДИУ.

Дял III: Равенство

Член 20 Равенство пред закона

Член 21 Недискриминация

Член 22 Културно, религиозно и езиково
многообразие

Член 23 Равенство между жените и мъжете

Член 24 Права на детето

Член 25 Права на възрастните хора

Член 26 Интеграция на хората с увреждания

Дял III: Равенство

Член 20 Равенство пред закона

Всички хора са равни пред закона.

Член 21 Недискриминация

1. Забранена е всяка форма на дискриминация, основана по-специално на пол, раса, цвят на кожата, етнически или социален произход, генетични характеристики, език, религия или убеждения, политически или други мнения, принадлежност към национално малцинство, имотно състояние, рождение, увреждане, възраст или сексуална ориентация.

2. В областта на прилагане на Договорите и без да се засягат техните особени разпоредби, се забранява всяка форма на дискриминация, основана на гражданството.

Относителност: Връзка с директивите за равенството, базирани на чл. 19 ДФЕС – вторично законодателство, тълкувано в светлината на член 21 от Хартата → дело C-236/09 *Test-Achats*

Дял III: Равенство

Член 23 Равенство между жените и мъжете

Равенството между жените и мъжете трябва да бъде гарантирано във всички области, включително заетостта, труда и възнаграждението.

Принципът на равенството не пречи на запазването в действие или приемането на мерки, предвиждащи специфични предимства в полза на по-слабо представения пол.

Относителност:

- Сходен с чл. 157 ДФЕС
- Дела *Elbal Moreno* (C-385/11) и *Roca Alvarez* (C-104/09)

Правата на детето (Дял III)

1. Децата имат право на закрила и на грижите, необходими за тяхното благоденствие. Те могат да изразяват свободно своето мнение. То се взема под внимание по въпросите, които ги засягат, в зависимост от възрастта и зрелостта им.
2. При всички действия, които се предприемат от публичните власти или частни институции по отношение на децата, висшият интерес на детето трябва да бъде от първостепенно значение.
3. Всяко дете има право да поддържа редовно лични отношения и преки контакти с двамата си родители, освен когато това е против неговия интерес.

Относимост: дела за упражняване на родителски права и отвличане

- *McB* (C-400/10 PPU): Съдът взема предвид висшия интерес на детето

МсВ (на фокус)

Ирландското право предоставя по принцип родителски права на майката. Това съответства на вторичното право на ЕС. В съответствие ли е и с член 24 от Хартата?

62 [Ирландското право] позволява на компетентната национална юрисдикция да вземе решение относно упражняването на родителски права над детето, както и относно правото на лични отношения с него, **като отчита всички релевантни данни** — като тези, споменати от запитващата юрисдикция, — и по-специално обстоятелствата във връзка с раждането на детето, естеството на отношенията между родителите, отношението между всеки родител и детето, както и способността на всеки от родителите да упражнява родителски права. **Отчитането на тези данни позволява да се защити висшия интерес на детето** съгласно член 24, параграф 2 от Хартата.

Благодаря за вниманието!

**Хартата на основните права на Европейския съюз
на практика**

Академия по европейско право (ERA)

18-19 февруари 2016 г.

София

**Казуси (case studies) по приложното поле на Хартата
(интерактивно упражнение)**

София Кукулис-Спилиотопулос
адвокат и юридически съветник

Ще разгледаме три казуса в контекста на общите разпоредби на член 51, ал. 1 (приложно поле на Хартата по отношение на държавите членки) и член 52, ал. 1 (допустими ограничения), а където е приложимо, и на член 52, ал. 3 (Хартата и Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи), за да установим дали и до каква степен дадени материални разпоредби на Хартата са приложими към тези казуси.

Ще разгледаме също дали и доколко „разясненията“ по всяка разпоредба от Хартата трябва да се вземат предвид в съответствие с член 6, ал. 1, абзац трети от Договора за Европейския съюз (ДЕС) (*Правата, свободите и принципите, съдържащи се в Хартата, се тълкуват съгласно общите разпоредби на дял VII на Хартата [...] и като надлежно се вземат предвид разясненията в Хартата, които посочват източниците на тези разпоредби*).

I. Приложението на член 50 от Хартата (принцип *non bis in idem*)

Член 50

Право на всеки да не бъде съден или наказван два пъти за едно и също престъпление

Никой не може да бъде подложен на наказателно преследване или наказван за престъпление, за което вече е бил оправдан или осъден на територията на Съюза с окончателно съдебно решение в съответствие със закона.

Разяснения по член 50

Член 4 от Протокол № 7 към Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи (ЕКПЧ) гласи:

- 1. Никой не може да бъде съден или наказан от съда на една и съща държава за престъпление, за което вече е бил оправдан или окончателно осъден съгласно закона и наказателното производство на тази държава.*
- 2. Разпоредбите на предходния параграф не представляват пречка за възобновяването на процеса съгласно закона и наказателното производство на съответната държава, ако има доказателства за нови или новооткрити обстоятелства или за съществен порок на процеса, които са повлияли на неговия изход.*
- 3. Не се допуска освобождаване от изпълнението на задълженията по този член от настоящия Протокол на основание член 15 от Конвенцията.*

Правилото *non bis in idem* се прилага в правото на Съюза (вж. измежду богатата съдебна практика решението на Съда на ЕС от 5 май 1966 г. по съединени дела C-18/65 и C-35/65, *Gutmann c/y Комисията*, ССП* 1966, стр. 149, [ECLI:EU:C:1967:6](#), както и решението по едно скорошно дело на Първоинстанционния съд от 20 април 1999 г. по съединени дела T-305/94 и др., *Limburgse Vinyl Maatschappij NV и др. c/y Комисията*, ССП 1999, стр. II-931, [ECLI:EU:T:1999:80](#)). Правилото, забраняващо кумулацията, се отнася до кумулирането на две санкции с еднакъв характер, т.е. наказателни санкции.

Съгласно член 50 правилото *non bis in idem* се прилага не само в рамките на юрисдикцията на една държава, но и между юрисдикциите на няколко държави членки. Това съответства на достиженията на правото на Съюза; вж членове 54 – 58 от Конвенцията за прилагане на

* ССП = Сборник на съдебната практика, на английски ECR = European Court Reports. Достъпът до делата по номер на дело дава възможност да се намери в Сборника информация за всяко от делата, заведени пред Съда или Първоинстанционния съд, или Съда на публичната служба от 1953 г. до настоящия момент. (бел. прев.)

Споразумението от Шенген и решението на Съда на ЕС от 11 февруари 2003 г. по Дело C-187/01 *Gözütok u Brügger* (ССП 2003, стр. I-1345, ECLI:EU:C:2003:87), член 7 от Конвенцията за защита на финансовите интереси на Европейските общности, както и член 10 от Конвенцията за борба с корупцията. Много редките изключения, чрез които тези конвенции позволяват на държавите членки да дерогират правилото *non bis in idem*, са обхванати от хоризонталната клауза по член 52, ал. 1 от Хартата относно ограниченията. Що се отнася до ситуацията, посочена в член 4 от Протокол № 7 към ЕКПЧ, а именно прилагането на принципа на територията на една и съща държава членка, гарантираното право има същото съдържание и обхват, както съответстващото правило от ЕКПЧ.

Казусът

1. Ищецът е осъден с влязла в сила присъда от наказателен съд на държава членка (ДЧ „А“) на лишаване от свобода за трафик на наркотици (незаконно закупуване, притежание, трафик и внос в ДЧ „А“ на известно количество наркотични вещества). Той е наказателно преследван и осъден в друга държава членка (ДЧ „Б“) за същото деяние, свързано със същия вид и същото количество наркотици. Ищецът обжалва втората присъда пред Върховния съд на ДЧ „Б“.
2. В Наказателния кодекс на ДЧ „Б“ е заложен принципът *non bis in idem* по отношение на влезли в сила осъдителни или оправдателни присъди във всяка чужда държава. За някои престъпни деяния обаче, сред които е и трафикът на наркотици, се прилага изключение. В такива случаи наказателното преследване в ДЧ „Б“ не се изключва, но изтърпяното наказание в чуждата държава, където извършителят е осъден за пръв път, се приспада от евентуално наложеното наказание в ДЧ „Б“.
3. Освен това ДЧ „Б“ е декларирала необвързване с член 54 от Конвенцията за прилагане на Споразумението от Шенген, в който е заложен принципът *non bis in idem*. Подобна декларация се допуска съгласно член 55 от същата Конвенция. Съгласно декларацията ДЧ „Б“ не се обвързва с член 54 от Конвенцията, когато деянията, за които се отнася чуждестранната присъда, са свързани с трафик на наркотици.
4. Ищецът се позовава на член 50 от Хартата. Посочва, че в разпоредбата на въпросния член е заложен общ принцип на правото на ЕС, развит от Съда на ЕС преди влизането на Хартата в сила. Тази разпоредба представлява също конкретен израз на по-общия принцип на правото на ЕС за „взаимното признаване на присъдите и съдебните решения“, закрепен в член 82 от Договора за функционирането на Европейския Съюз (ДФЕС). Ищецът признава, че вторият абзац от алинея 1 на член 82 от ДФЕС изисква Европейският парламент и Съветът да приемат мерки за прилагане на принципа за взаимното признаване. Твърди обаче, че за прилагането на принципа *non bis in idem* не са необходими изпълнителни мерки, тъй като член 50 от Хартата е ясен и изчерпателен, и от текста му може да се изведе заключение за необходимите условия за приложението му. Следователно член 50 от Хартата е пряко приложим и поражда пряко действие във вътрешния правов ред.
5. Ищецът твърди още, че направените евентуално от държави членки декларации за необвързване с член 54 от Конвенцията за прилагане на Споразумението от Шенген повече не са валидни. Това е така, защото за разлика от Шенгенската конвенция член 50 от Хартата не допуска изключения, а условията, при които член 52, ал. 1 от Хартата допуска налагане на ограничения, не са налице по отношение на това основно право. По-специално предвиденото от Наказателния кодекс на ДЧ „Б“ изключение относно трафика на наркотици не е необходимо и не отговаря действително на цел от общ интерес. На практика съгласно законодателството и преобладаващите възгледи в ДЧ „Б“ наказанието за трафик на наркотици не може да се счита за призната в ЕС необходима цел от общ интерес.

Дискусия:

- Може ли да се счита, че в този случай държавата членка „Б“ „прилага правото на Съюза“ по смисъла на член 51, ал. 1 от Хартата, както го тълкува в практиката си Съдът на ЕС, т.е. действа ли „в приложното поле на правото на Съюза“?
- Налице ли е свързващ фактор с правото на ЕС?
- Възможно ли е и други разпоредби на Хартата да са приложими към предмета на делото?
- Могат ли „да се вземат надлежно предвид“ разясненията по член 50, член 51 и член 52 от Хартата съобразно изискването на член 6, ал. 1, абзац трети от ДЕС?
- Полезни ли са разясненията по член 50 от Хартата?
- Какво следва да е решението на Върховния съд на ДЧ „Б“?

Релевантна съдебна практика на Съда на ЕС:

- Дело C-617/10 *Åkerberg Fransson*, ECLI:EU:C:2013:105;
- Дело C-144/04 *Mangold*, ССП 2005, стр. I-9981, ECLI:EU:C:2005:709;
- Дело C-555/07 *Küçükdeveci*, ССП 2010, стр. I-365, ECLI:EU:C:2010:21;
- Дело C-176/12 *Association de médiation sociale*, ECLI:EU:C:2014:2.

II. Приложението на член 21 от Хартата (принцип за недискриминация)

Член 21

Недискриминация

1. *Забранена е всяка форма на дискриминация, основана по-специално на пол, раса, цвят на кожата, етнически или социален произход, генетични характеристики, език, религия или убеждения, политически или други мнения, принадлежност към национално малцинство, имотно състояние, рождение, увреждане, възраст или сексуална ориентация.*
2. *В областта на прилагане на Договорите и без да се засягат техните особени разпоредби, се забранява всяка форма на дискриминация, основана на гражданството.*

Разяснения по член 21

Алинея 1 се основава на член 13 от Договора за ЕО, заменен с член 19 от Договора за функционирането на Европейския съюз, на член 14 от ЕКПЧ и на член 11 от Конвенцията за правата на човека и биомедицината, що се отнася до генетичното наследство. Доколкото тази алинея съвпада с член 14 от ЕКПЧ, тя се прилага съгласно него.

Няма противоречие, нито несъответствие между алинея 1 и член 19 от Договора за функционирането на Европейския съюз, който има различно приложно поле и предмет: член 19 предоставя на Съюза компетентност да приема законодателни актове, включително да хармонизира законовите и подзаконовите разпоредби на държавите членки с цел борба с определени форми на дискриминация, изброени изчерпателно в този член. Това законодателство може да обхване действието на органите на държава членка (както и отношенията между физическите лица) във всяка област, попадаща в областите на компетентност на Съюза. За разлика от него разпоредбата на член 21, алинея 1 не предоставя никаква компетентност за приемане на антидискриминационни закони в тези области на действие на държавите членки или на физическите лица, нито постановява широкообхватна забрана на дискриминацията в тези сфери. Вместо това той засяга само дискриминацията от страна на институциите и органите на Съюза при упражняването на предоставените им от

Договорите правомощия, и на държавите членки, единствено когато прилагат правото на Съюза. Следователно алинея 1 не изменя обхвата на компетентност, предоставен по член 19, нито тълкуването на този член.

Алинея 2 съответства на първия параграф от член 18 от Договора за функционирането на Европейския съюз, и следва да се прилага в съответствие с него.

Казусът

1. С националната правна уредба на държава членка се въвежда минимална работна заплата за ненавършилите 25 години в размер на 68% от минималната работна заплата за страната (*sub-minima*). Ищецът, 23-годишен работник, настоява за равно заплащане с навършилите си 25 години колеги, полагащи еднакъв труд или труд с еднаква стойност в същото частно предприятие. Позовава се на принципа на ЕС за недопускане на дискриминация, основана на възраст. Припомня, че съгласно съдебната практика на Съда на ЕС този принцип, заложен в член 21 от Хартата и получил конкретен израз в Директива 2000/78/ЕО¹, има както вертикално, така и хоризонтално непосредствено действие². Директивата забранява всяка дискриминация в „условията за наемане и условията на труд, включително условията за уволнение и заплащане“ (член 2, ал. 2 и член 3, ал. 1, т. в). Ищецът твърди още следното, като се позовава и на съдебната практика на Съда на ЕС:

2. Директива 2000/78 (член 6, ал. 1) допуска разлики в третирането на основание възраст, „ако те са обективно и обосновано оправдани от законосъобразна цел, включително законосъобразна политика по заетостта, трудов пазар и цели на професионалното обучение и ако средствата за постигане на тази цел са подходящи и необходими“³. Според Съда на ЕС средствата трябва „действително да отговарят на грижата за съгласуването и систематично постигане на изтъкнатата цел“³.

3. Допускането на оправдания е само възможност за държавите членки; съответните разпоредби трябва да се тълкуват ограничително, тъй като тази възможност представлява изключение от основно право.⁴ Не може да има оправдание, когато възрастта е „единственият критерий“ за диференциране.⁵ Освен това член 157 от ДФЕС (равно заплащане на мъжете и жените), който се прилага и спрямо други основания за дискриминация в заплащането освен пола⁶, не позволява дерогации.⁷

4. Делото достига до Върховния съд на държавата членка. Ищецът твърди, че въпросът попада в приложното поле на правото на ЕС и изисква да се отправи искане за преюдициално заключение от Съда на ЕС. Върховният съд се произнася, че Хартата не е приложима и мълчаливо отхвърля искането за преюдициално запитване.

¹ Директива 2000/78/ЕО от 27 ноември 2000 г. за създаване на основна рамка за равно третиране в областта на заетостта и професиите, Официален вестник, № L 303 от 2 декември 2000 г.

² Съд на ЕС: Дело C-144/04 *Mangold*, ССП 2005, стр. I-9981, ECLI:EU:C:2005:709; Дело C-555/07 *Kücükdeveci*, ССП 2010, стр. I-365.

³ Съд на ЕС: Дело C-476/11 *HK Danmark* ECLI:EU:C:2013:590; Дело C-159-160/10 *Fuchs u Köhler*, ССП 2011, стр. I-6919

⁴ Съд на ЕС: Дело C-388/07 *Age Concern*, ССП 2009, стр. I-1569; Дело C-447/09 *Prigge* ССП 2011, стр. I-8003.

⁵ Съд на ЕС: Дело C-144/04 *Mangold*, ССП 2005, стр. I-9981, ECLI:EU:C:2005:709; Дело C-297-298/10 *Hennigs u Mai* ССП 2011] стр. I-7965

⁶ Съд на ЕС: Дело C-267/06 *Maruko* ССП 2008, стр. I-1757, ECLI:EU:C:2008:179

⁷ Установена съдебна практика на Съда на ЕС след Дело C-262/88 *Barber*, ССП 1990, стр. I-1889, ECLI:EU:C:1990:209.

Дискусия:

- Представява ли разгледаната по-горе национална правна уредба „прилагане“ на правото на Съюза по смисъла на член 51, ал. 1 от Хартата, т.е. попада ли тя „в приложното поле на правото на Съюза“?
- Налице ли е свързващ фактор с правото на ЕС?
- Могат ли съдилищата „да вземат надлежно предвид“ разясненията по член 21 от Хартата съобразно изискването на член 6, ал. 1, абзац трети от ДЕС?
- Отразява ли това разяснение съдебната практика на Съда на Европейския съюз?
- Какво следва да е решението на Върховния съд на държавата членка? Трябва ли да отправи преюдициално запитване до Съда на ЕС?

Релевантна съдебна практика на Съда на ЕС:

- Съдебната практика, посочена в бележките под линия;
- Дело C-617/10 *Åkerberg Fransson*, ECLI:EU:C:2013:105;
- Дело C-176/12 *Association de médiation sociale*, ECLI:EU:C:2014:2.

Относно искането за преюдициално заключение:

- Дело C-283/81 *CILFIT/Ministero della Sanità*, ССП 1982, стр. 3415, ECLI:EU:C:1982:335;
- Решение на ЕСПЧ по делото *Ullens de Schooten & Rezahek c/у Белгия*, 20.9.2011 г. (жалби № 3989/07 и № 38353/07), параграфи 58–62;
- Решение на ЕСПЧ по делото *Dhabbi c/у Италия*, 8.4.2014 г. (жалба № 17120/09), параграфи 31–34.

Европейски комитет за социални права:

- Решение по същество от 23 май 2012 г., жалба № 66/2011, *Обща федерация на служителите от Националната електрическа корпорация (GENOP-DEI) и Конфедерация на синдикатите на гръцките държавни служители (ADEDY) c/у Гърция*: обжалваният законодателен акт представлява нарушение на Европейската социална харта (ЕСХ).

III. Приложението на член 31, ал. 2 от Хартата (платен годишен отпуск)

Член 31

Справедливи и равни условия на труд

1. *Всеки работник има право на условия на труд, които опазват неговото здраве и сигурност и зачитат достойнството му.*
2. *Всеки работник има право на ограничаване на максималната продължителност на труда, на периоди на дневна и седмична почивка, както и на платен годишен отпуск.*

Разяснения по член 31

1. Алинея 1 от настоящия член се основава на Директива 89/391/ЕИО за въвеждане на мерки за насърчаване подобряването на безопасността и здравето на работниците на работното място. Ръководи се освен това и от член 3 от Социалната харта и на точка 19 от Хартата на Общността за основните социални права на работниците, както и от член 26 от ревизираната Социална харта, що се отнася до правото на зачитане на личното достойнство на работното място. Изразът „условия на труд“ следва да се разбира по смисъла на член 156 от Договора за функционирането на Европейския съюз.

2. Алинея 2 се основава на Директива 93/104/ЕО относно някои аспекти на организацията на работното време, както и на член 2 от Европейската социална харта и на точка 8 от Хартата на Общността за основните социални права на работниците.

Казусът

1. В националната правна уредба на държава членка е предвидено, че младежи на възраст между 15 и 18 навършени години, наети по „специален договор за чиракуване“, нямат право на платен годишен отпуск. 17-годишен работник, нает по такъв договор в частно предприятие, търси по съдебен път правото си на платен годишен отпуск. Твърди, че Съдът на ЕС е признал правото на отпуск като принцип на социалното право на ЕС от особено важно значение. Принципът е изрично закрепен в член 31, ал. 2 от Хартата на основните права на Европейския съюз и е посочен в Директива 2003/88/ЕО.⁸ Твърди също, че този принцип дава право на всеки работник на поне четири седмици платен отпуск, не позволява дерогации, следователно не подлежи на ограничения и има вертикално и хоризонтално непосредствено действие.

Дискусия:

- Представлява ли разгледаната по-горе национална правна уредба „прилагане“ на правото на Съюза по смисъла на член 51, ал. 1 от Хартата?
- Възможно ли е други разпоредби на Хартата, освен член 31, ал. 2, също да са приложими към предмета на това дело?
- Разясненията по член 31 „посочват ли източниците“ на член 31, ал. 2, така че съдилищата да ги вземат „надлежно предвид“ съобразно изискването на член 6, ал. 1, абзац трети от ДЕС?
- Отражават ли тези разяснения съдебната практика на Съда на Европейския съюз?

Релевантна съдебна практика на Съда на ЕС:

- Дело C-173/99 *VECTU*, ССП 2001, стр. I-4881, [ECLI:EU:C:2001:356](#);
- Дело C-78/11 *ANGED*, [ECLI:EU:C:2012:372](#);
- Дело C-579/12 *RX-II, Réexamen Commission v Strack*, [ECLI:EU:C:2013:570](#).

Европейски комитет за социални права:

- Решение по същество от 23 май 2012 г., жалба № 66/2011, *Обща федерация на служителите от Националната електрическа корпорация (GENOP-DEI) и Конфедерация на синдикатите на гръцките държавни служители (ADEDY) с/у Гърция*: обжалваният законодателен акт представлява нарушение на Европейската социална харта (ЕСХ).

⁸ Директива на Европейския парламент и на Съвета 2003/88/ЕО от 4 ноември 2003 година относно някои аспекти на организацията на работното време, Официален вестник, № L 299 от 18 ноември 2003 г., с която се заменя и кодифицира посочената в разясненията Директива 93/104/ЕО на Съвета от 23 ноември 1993 г.

Право на ефективни правни средства за защита и на справедлив съдебен процес

Донка Чакърова, съдия
Върховен административен съд
D.Chakarova@sac.justice.bg

1

ЗАДАЧИ НА ПРЕЗЕНТАЦИЯТА

В края на презентацията, участниците ще :

- бъдат запознати с разпоредбата на чл. 47 от Хартата
- разграничават хипотезите, при които е допустимо/недопустимо отправяне на преюдициално запитване (ПЗ) до СЕС
- могат приложат чл. 47 от Хартата или изготвят при необходимост ПЗ

2

Теми за обсъждане и дискусия

- Общ преглед на правния институт.
- Достъп до съд и справедлив процес според чл. 47 от Хартата и чл. 6 от ЕКПЧ.
- Практика на СЕС относно достъп до съд.
- Практика на СЕС относно справедлив процес.
- Защита на лични данни.

3

Случвало ли ви се е позоваване на чл. 47 от Хартата в спор, по който вие сте съдия?

да се упражним !

Какво направихте?

ЗАЩОТО....

4

ДЯЛ VI: ПРАВОСЪДИЕ

- правото на ефективни правни средства за защита и на справедлив съдебен процес;
- презумпция за невинност и право на защита;
- принципи на законност и пропорционалност на престъпленията и наказанията;
- правото да не бъде съден или наказван два пъти в наказателни производства за едно и също престъпление

5

чл. 47 от Хартата

- Всеки, чийто права и свободи, гарантирани от правото на Съюза, са били нарушени, има право на ефективни правни средства за защита пред съд в съответствие с предвидените в настоящия член условия.
- Всеки има право неговото дело да бъде гледано справедливо и публично в разумен срок от независим и безпристрастен съд, предварително създаден със закон. Всеки има възможността да бъде съветван, защитаван и представляван.

6

чл. 47 от Хартата

- На лицата, които не разполагат с достатъчно средства, се предоставя правна помощ, доколкото тази помощ е необходима, за да се осигури реален достъп до правосъдие

7

чл. 6 от ЕКПЧ Право на справедлив съдебен процес

- 1. Всяко лице при **определянето на неговите граждански права и задължения** или при наличието на каквото и да е наказателно обвинение срещу него има право на **справедливо и публично гледане** на неговото дело **в разумен срок от независим и безпристрастен съд, създаден в съответствие със закона.**
- Съдебното решение се обявява публично с определени изключения.

8

Чл. 6 от ЕКПЧ Право на справедлив съдебен процес

- 2. Всяко лице, обвинено **в криминално престъпление**, се счита за невинно до доказване на вината му в съответствие със закона.
- 3. (Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) Всяко лице, обвинено в **криминално престъпление**, има в частност следните права:
-

г.

9

Достъп до съд- допустимост на оспорване

- дело T-493/10- Persia International Bank plc (ограничителни мерки срещу Иран)
- съединени дела C-539/10 P и C-550/10 P Stichting Al-Aqsa (ограничителни мерки)
- Дело C-567/13 - Nóra Baczó и János István Vizsnyiczai` (защита на потребителите, арбитражна клауза)
-

Достъп до съд- допустимост на обжалване

- Дело C-562/12 - MTÜ Liivimaa Lihaveis (оперативна програма за развитие)
- дело C-339/10 – Естов (благоустройство и право на собственост)
- Дело C-27/11 – Ванков (контролни точки, разрешително за правоуправление на МПС)
- Дело C-510/13 - Földgáz Trade Zrt (вътрешен пазар)

Достъп до съд- процесуални предпоставки

- Дело C93/12 – ЕТ”Агроконсултинг-04-Велко Стоянов” (подсъдност, оперативна програма за развитие)
- Дело C-137/14 – ЕК срещу Федерална република Германия (процесуална легитимация, околна среда,)
- Дело C-265/13 - Emiliano Torralbo Marcos (съдебни такси, трудово и социално право)
- Дело C-61/14 - Orizzonte Salute (съдебни такси, обществени поръчки)

Справедлив съдебен процес-
упражняване на възражения, служебно
начало

- Дело C-618-10 - Banco Español de Crédito (неравноправни клаузи, лихви, защита на потребителя)
- Дело C-415/11- Aziz (неравноправни клаузи, защита на потребителя)

Справедлив съдебен процес-
упражняване на възражения, служебно
начало

- Дело C-280/13 - Barclays Bank (неравноправни клаузи, защита на потребителя)
- Дело C-8/14 - BBVA SA (неравноправни клаузи, насрещно възражение, преклузивни срокове, защита на потребителя)

Справедлив съдебен процес-
упражняване на възражения, служебно
начало

- Дело C-32/14 – ERSTE Bank Hungary Zrt. (задължения на нотариус, неравноправни клаузи, защита на потребителя)
- Съединени дела C-482/13, C-484/13, C-485/13 и C-487/13 (неравноправни клаузи, защита на потребителя, лихви)
- Дело C-451/14 – Петрус (придобивна давност)

Справедлив съдебен процес –
право на инстанционен контрол

- Дело C-169/14 - Juan Carlos Sánchez Morcillo и María del Carmen Abril García (защита на потребителите, право на обжалване на изпълнителни действия)
- Дело C-539/14 - Juan Carlos Sánchez Morcillo и María del Carmen Abril García (защита на потребителите, право на въззивна жалба)

Справедлив съдебен процес- право на встъпване

- Дело C- 470/12- Pohotovost's.r.o.
- (неравноправни клаузи, сдружение за защита на потребителите)

- Дело C-176/12 - Association de médiation sociale (представител на персонала, трудови права)

Справедлив съдебен процес - суспензивно ефект

- Дело C-239/1 - Abdoulaye Amadou Tall (многократни молби, суспензивен ефект на жалбата, убежище)

Справедлив съдебен процес - спиране на изпълнението

- Съединени дела C-537/12 и C-116/13 - Banco Popular Español и Banco de Valencia (неравноправни клаузи, защита на потребителя)
- Дело C-169/14 - Sánchez Morcillo и Abril García(неравноправни клаузи, защита на потребителя)

Достъп до съд- определяне на процесуални правила

- Дело C-472 Vanif Plus Bank (неравноправни клаузи, защита на потребителите)
- Съединени дела C-317/08—C-320/08 Alassini и др., (защита на потребителите, юрисдикции, компетентни да разглеждат искове, основани на правото на Съюза“

Справедлив съдебен процес- публичност

- Дело C-329/13 - Ferdinand Stefan (околна среда, обществен достъп до информация за околната среда - Изключение от задължението за разкриване на информацията за околната среда, когато това би се отразило неблагоприятно на правото на всяко лице на справедлив процес)

21

Справедлив съдебен процес- доказателствени средства

- Дело C-419/14-WebMindLicenses kft (доказателства, събрани в паралелно наказателно производство, данъци)
- Дело C-437/13 - Unitrading Ltd (доказателствени средства процесуална автономия, мита)

Справедлив съдебен процес сила на пресъдено нещо

- Дело C-69/14 - Dragoş Constantin Târşia (възможност за отмяна на влязло в сила съдебно решение, налагащо плащане на **такса**, насъвместима с правото на Съюза)
- Дело C-180/12- “Стоилов и Ко”ЕООД (определяне на **мита**)

ПЗ за валидност на акт на ЕС

- Решение на Съда (голям състав)
- от 8 април 2014 г. по съединени дела C-293/12 и C-594/12

- Решение на Съда (четвърти състав)
- от 17 октомври 2013 година по дело C-291/12

Защита на лични данни

- Решение на Съда (голям състав) от 6 октомври 2015 г.
- Maximilian Schrems срещу Data Protection Commissioner.
- Искане за преюдициално заключение: High Court - Ирландия.
- Преюдициално запитване - Лични данни - Защита на физическите лица при обработването на тези лични данни - Харта на основните права на Европейския съюз - Членове 7, 8 и 47 - Директива 95/46/ЕО - Членове 25 и 28 - Прехвърляне на лични данни към трети страни - Решение 2000/520/ЕО - Прехвърляне на лични данни към САЩ - Недостатъчна степен на защита - Валидност - Жалба от физическо лице, чиито данни са били прехвърлени от Европейския съюз към САЩ - Правомощия на националните надзорни органи.
- Дело C-362/14.

Защита на лични данни

- Решение на Съда (голям състав) от 13 май 2014 г.
- Google Spain SL и Google Inc. срещу Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) и Mario Costeja González.
- Искане за преюдициално заключение: Audiencia Nacional - Испания.
- Лични данни - Директива 95/46/ЕО - Търсачки в интернет - Обработване на данни, съдържащи се на уебсайтове - Търсене, индексирание и съхраняване на тези данни - Отговорност на лицето, което управлява интернет търсачката - Хартата на основните права на Европейския съюз - Членове 7 и 8.
- Дело C-131/12.

26

ВЪПРОСИ

27

Правна уредба:

А – *Международно право*

Член 3 от **Допълнителния протокол № 1 към Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи**, подписана в Рим на 4 ноември 1950 г. (наричана по-нататък „ЕКПЧ“), гласи следното:

„Високодоговарящите страни се задължават да провеждат свободни избори през разумни периоди с тайно гласуване и при условия, осигуряващи свободното изразяване на мнението на народа при избирането на законодателното тяло“.

Б – *Право на Съюза*

1. Договор за Европейския съюз

Член 10 ДЕС предвижда следното:

1. Функционирането на Съюза се основава на представителната демокрация.
2. В рамките на Съюза гражданите се представляват пряко в Европейския парламент.

[...]

3. Всеки гражданин има право да участва в демократичния живот на Съюза. Решенията се вземат възможно най-открито и възможно най-близо до гражданите.

[...]“.

Съгласно член 14, параграф 3 ДЕС „[ч]леновете на Европейския парламент се избират за срок от пет години въз основа на всеобщо пряко избирано право, при свободно и тайно гласуване“.

2. Договор за функционирането на Европейския съюз

Член 20 ДФЕС има следното съдържание:

1. Създава се гражданство на Съюза. Всяко лице, което притежава гражданство на държава членка, е гражданин на Съюза. Гражданството на Съюза се добавя към, а не замества националното гражданство.

2. Гражданите на Съюза се ползват с правата и имат задълженията, предвидени от Договорите. Те имат, *inter alia*:

[...]

- б) правото да избират и да бъдат избирани в изборите за Европейски парламент, както и в общинските избори в държавата членка, в която пребивават, при същите условия, както и гражданите на тази държава;

[...]

Тези права се упражняват при условията и в границите, определени от Договорите и от мерките, приети по тяхното прилагане“.

Съгласно член 22, параграф 2 ДФЕС, „без да се засягат разпоредбите на член 223, параграф 1 и приетите за прилагането му разпоредби, всеки гражданин на Съюза, пребиваващ в държава членка, чийто гражданин не е, има право да избира и да бъде избран в изборите за Европейски парламент в държавата членка, където пребивава при същите условия, както и гражданите на тази държава. Това право се упражнява при спазване на подробните разпоредби, които са приети от Съвета, с единодушие, в съответствие със специална законодателна процедура и след консултация с Европейския парламент; тези разпоредби могат да предвиждат дерогации, когато са оправдани от проблеми, специфични за държава членка“.

3. Харта на основните права на Европейския съюз

Член 39 от Хартата гласи следното:

„1. Всеки гражданин на Съюза има право да избира и да бъде избран в изборите за Европейския парламент в държавата членка, в която пребивава, при същите условия, както и гражданите на тази държава.

2. Членовете на Европейския парламент се избират чрез всеобщо, пряко, свободно и тайно гласуване“.

Член 51 от Хартата има следното съдържание:

„1. Разпоредбите на настоящата харта се отнасят за институциите, органите, службите и агенциите на Съюза при зачитане на принципа на субсидиарност, както и за държавите членки, единствено когато те прилагат правото на Съюза. В този смисъл те зачитат правата, спазват принципите и насърчават тяхното прилагане в съответствие със своите компетенции и при зачитане на предоставените в Договорите компетенции[...] на Съюза.

2. Настоящата харта не разширява приложното поле на правото на Съюза извън компетенциите на Съюза, не създава никакви нови компетенции или задачи за Съюза и не променя компетенциите и задачите, определени в Договорите“.

Съгласно член 52 от Хартата:

„1. Всяко ограничаване на упражняването на правата и свободите, признати от настоящата Харта, трябва да бъде предвидено в закон и да зачита основното съдържание на същите права и свободи. При спазване на принципа на пропорционалност ограничения могат да бъдат налагани, само ако са необходими и ако действително отговарят на признати от Съюза цели от общ интерес или на необходимостта да се защитят правата и свободите на други хора.

2. Признатите от настоящата Харта права, които са предмет на разпоредби на Договорите, се упражняват при определените в тях условия и граници.

3. Доколкото настоящата Харта съдържа права, съответстващи на права, гарантирани от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи, техният смисъл и обхват са същите като дадените им в посочената Конвенция. Тази разпоредба не пречи правото на Съюза да предоставя по-широка защита.

[...]"

4. Акт за избирането на представители в Европейския парламент

Член 1 от Акта от 1976 г. предвижда следното:

„1. Във всяка държава членка членовете на Европейския парламент се избират въз основа на пропорционална избирателна система, като се използват листи или система с един прехвърляем глас.

[...]

3. Изборите се провеждат чрез всеобщо пряко, свободно и тайно гласуване“.

Съгласно член 8 от Акта от 1976 г., „[п]ри спазване на разпоредбите на настоящия акт избирателната процедура във всяка една от държавите членки се урежда от разпоредбите на националното право [...]“.

В – Национално право

1. Чл. 42 от **Конституцията на Република България** има следното съдържание:

„ (1) Гражданите, навършили 18 години, с изключение на поставените под запрещение и **изтърпяващите наказание лишаване от свобода**, имат право да избират държавни и местни органи и да участват в допитвания до народа.

(2) Организацията и редът за произвеждане на избори и референдуми се определят със закон.

(3) (Нова - ДВ, бр. 18 от 2005 г.) Изборите за членове на Европейския парламент и участието на граждани на Европейския съюз в избори за местни органи се уреждат със закон.”

2. Тази уредба се съдържа в **Изборния кодекс** и има следното съдържание:

„Право да избират

Чл. 350. (1) Право да избират членове на Европейския парламент от Република България имат българските граждани, които са навършили 18 години към изборния ден включително, живели са най-малко през последните три месеца в Република България или в друга държава - членка на Европейския съюз, не са поставени под запрещение и **не изтърпяват наказание лишаване от свобода**.

[...]”

Правна уредба.

A - Право на Съюза:

1.Хартата на основните права на Европейския съюз

ДЯЛ VI ПРАВОСЪДИЕ

Член 47

Право на ефективни правни средства за защита и на справедлив съдебен процес

1.Всеки, чийто права и свободи, гарантирани от правото на Съюза, са били нарушени, има право на ефективни правни средства за защита пред съд в съответствие с предвидените в настоящия член условия.

2.Всеки има право неговото дело да бъде гледано справедливо и публично в разумен срок от независим и безпристрастен съд, предварително създаден със закон. Всеки има възможността да бъде съветван, защитаван и представляван.

3.На лицата, които не разполагат с достатъчно средства, се предоставя правна помощ, доколкото тази помощ е необходима, за да се осигури реален достъп до правосъдие.

2. Съображения 5 и 11 от **Директива 2003/8/ЕО на Съвета от 27 януари 2003 година** за подобряване на достъпа до правосъдие при презгранични спорове чрез установяването на минимални общи правила за правната помощ при такива спорове (ОВ L 26, стр. 41; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 6, стр. 41), гласят следното:

„(5) Настоящата директива се стреми да насърчи прилагането на правна помощ при презгранични спорове за лица, които не притежават достатъчно средства, когато е необходима помощ за гарантиране на ефективен достъп до правосъдие. Общопризнатото право на достъп до правосъдие се потвърждава също и от член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз [наричана по-нататък „Хартата“].

[...]

(11) Правната помощ обхваща предоставяне на съвети преди съдебния процес, с оглед постигане на споразумение преди започване на съдебното производство, правна помощ за внасяне на делото в съда и представителство пред съда, както и [поемане] или освобождаване от съдебни разноски“.

3. Приложното поле по отношение на лицата на правото на правна помощ се определя от член 3, параграф 1 от Директива 2003/8 по следния начин:

„Физическите лица, които са страни по спор, който е обхванат от настоящата директива, имат правото да получат подходяща правна помощ, която да гарантира ефективния им достъп до правосъдие, в съответствие с условията на настоящата директива“.

4. Член 6, параграф 3 от посочената директива уточнява:

„Когато вземат решение по основателността на молбата и без да нарушават правата по член 5, държавите членки съобразяват важността на отделното дело за кандидата, но могат също да вземат предвид и характера на делото, когато кандидатът претендира за увреждане на неговата или нейната репутация, но не е претърпял материални или финансови загуби или молбата се отнася за претенция, възникваща директно от [търговската дейност] или [дейността] на кандидата като самостоятелно зает[о лице]“.

5. Член 94, параграфи 2 и 3 от **Процедурния правилник на Общия съд на Европейския съюз** от 2 май 1991 г. (консолидирана редакция, публикувана в ОВ С 177, 2010 г., стр. 37), гласи, че:

„§ 2

Всяко физическо лице, което поради своето материално състояние не разполага със средства да заплати изцяло или отчасти разходите по параграф 1, има право да ползва правна помощ.

Материалното състояние се преценява, като се вземат предвид обективни фактори като доходите, имуществото и семейното положение.

§ 3

Правната помощ се отказва, ако искът или жалбата, за които тя се иска, изглеждат явно недопустими или явно неоснователни“.

6. Член 95, параграфи 2 и 3 от Процедурния правилник на Съда на публичната служба на Европейския съюз от 25 юли 2007 г. (консолидирана версия, публикувана в ОВ С 177, 2010 г., стр. 71) са с идентичен текст с член 94, параграфи 2 и 3 от Процедурния правилник на Общия съд.

Б - Национално право:

1. Гражданският процесуален кодекс съдържа следните разпоредби:

Освобождаване от такси и разноски

Чл. 83. (1) Такси и разноски по производството на делата не се внасят:

1. от ищците - работници, служители и членове на кооперации, по искове, произтичащи от трудови правоотношения;
2. от ищците - по искове за издръжка;
3. по искове, заведени от прокурор;
4. от ищеца - по искове за вреди от непозволено увреждане от престъпление, за което има влязла в сила присъда;
5. от назначените от съда особени представители на страна, чийто адрес не е известен.

(2) Такси и разноски по производството не се внасят от физически лица, за които е признато от съда, че нямат достатъчно средства да ги заплатят. По молбата за освобождаване съдът взема предвид:

1. доходите на лицето и на неговото семейство;
2. имущественото състояние, удостоверено с декларация;
3. семейното положение;
4. здравословното състояние;
5. трудовата заетост;
6. възрастта;
7. други констатирани обстоятелства.

(3) В случаите по ал. 1 и 2 разноските по производството се плащат от сумите, предвидени от бюджета на съда.

Освобождаване в особени случаи

Чл. 84. Освобождават се от заплащане на държавна такса, но не и от

съдебни разноски:

1. (изм. - ДВ, бр. 50 от 2008 г., в сила от 1.03.2008 г.; Решение № 3 на КС на РБ - бр. 63 от 2008 г.) държавата и държавните учреждения, освен по искове за частни държавни вземания и права върху вещи - частна държавна собственост;

2. Българският червен кръст;

3. общините, освен по искове за частни общински вземания и права върху вещи - частна общинска собственост.

2. Закон за правната помощ

Обн., ДВ, бр. 79 от 4.10.2005 г., в сила от 1.01.2006 г., изм., бр. 105 от 29.12.2005 г., в сила от 1.01.2006 г., бр. 17 от 24.02.2006 г., в сила от 1.05.2006 г., бр. 30 от 11.04.2006 г., в сила от 12.07.2006 г., изм. и доп., бр. 42 от 5.06.2009 г., бр. 32 от 27.04.2010 г., в сила от 28.05.2010 г., изм., бр. 97 от 10.12.2010 г., в сила от 10.12.2010 г., доп., бр. 99 от 17.12.2010 г., в сила от 1.01.2011 г., изм., бр. 9 от 28.01.2011 г., доп., бр. 82 от 21.10.2011 г., в сила от 1.01.2012 г., изм., бр. 99 от 16.12.2011 г., в сила от 1.01.2012 г., доп., бр. 82 от 26.10.2012 г., изм., бр. 15 от 15.02.2013 г., в сила от 1.01.2014 г., изм. и доп., бр. 28 от 19.03.2013 г., изм., бр. 53 от 27.06.2014 г.

Чл. 1. Този закон урежда правната помощ по наказателни, граждански и административни дела пред всички съдебни инстанции.

Чл. 2. Правната помощ по този закон се осъществява от адвокати и се финансира от държавата.

Чл. 3. Целта на закона е да гарантира равен достъп на лицата до правосъдие чрез осигуряване и предоставяне на ефективна правна помощ.

Чл. 4. (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2013 г., в сила от 1.01.2014 г.) Средствата за правна помощ се осигуряват от държавния бюджет.

Чл. 5. Правна помощ се предоставя на физически лица на основанията, посочени в този и в други закони.

2. **Чл. 24.** Правна помощ по чл. 21, т. 1, 2 и 3 не се предоставя:

1. когато предоставянето на правна помощ не е оправдано от гледна точка на ползата, която тя би донесла на лицето, кандидатстващо за правна помощ;

2. когато претенцията е очевидно неоснователна, необоснована или недопустима;

3. (изм. - ДВ, бр. 105 от 2005 г.) в случаите на търговски дела и данъчни дела по Данъчно-осигурителния процесуален кодекс.

Основните права и техните съдии в Европа

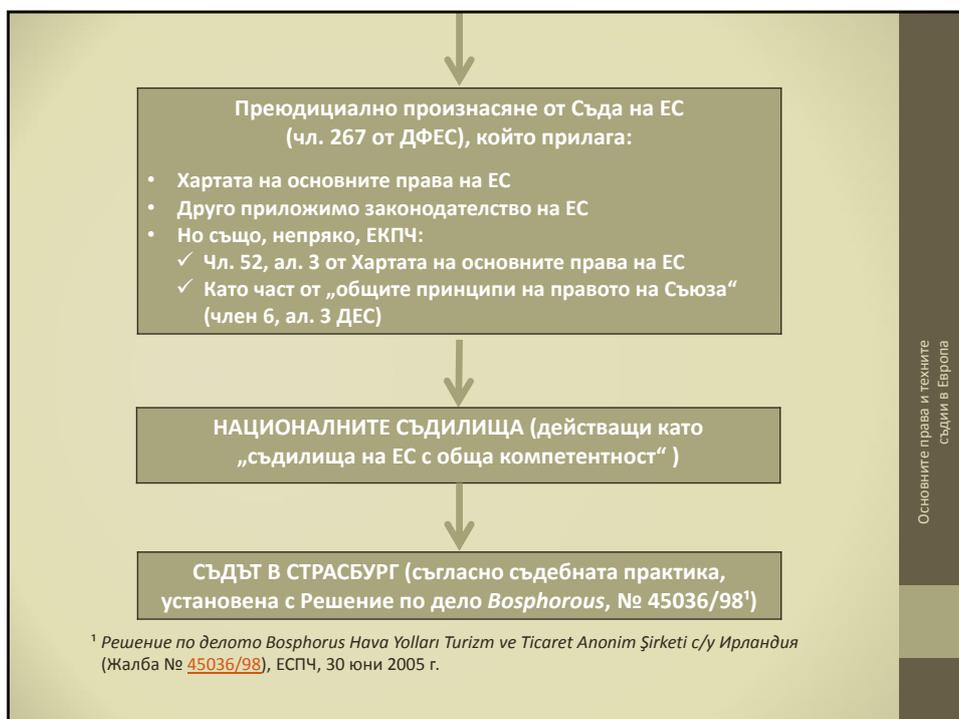
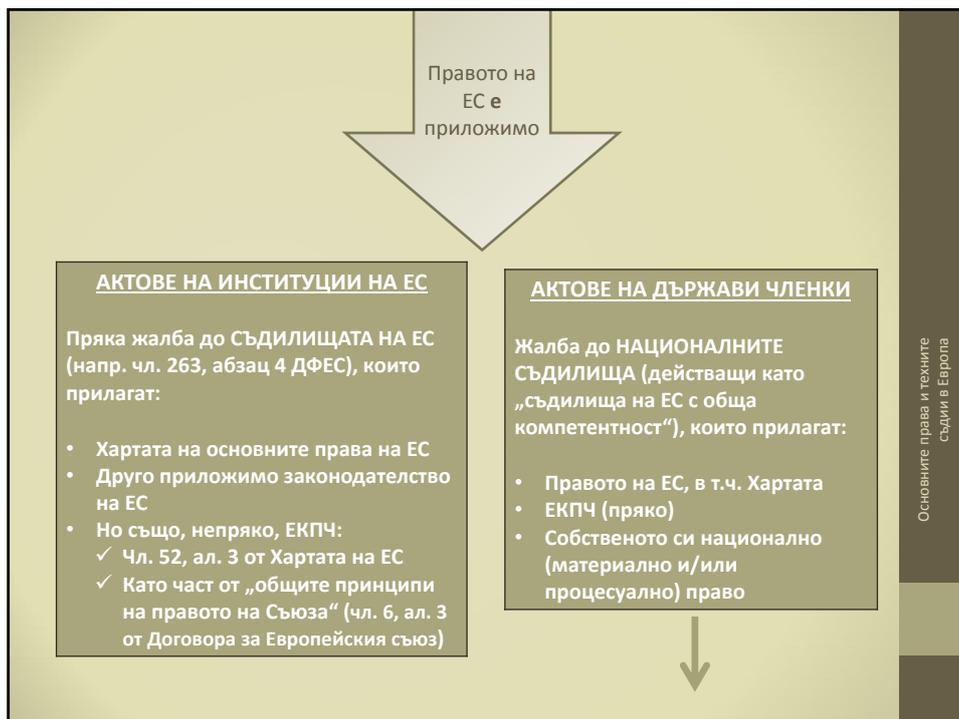
Страсбург или Люксембург?

Завеждане на иск
или подаване на
жалба от физическо
лице

Правото на
ЕС **НЕ** е
приложимо

Правото на
ЕС **е**
приложимо

ОБОБЩЕНИЕ

Правото на ЕС не е приложимо	Правото на ЕС е приложимо	
НАЦИОНАЛНИТЕ СЪДИЛИЩА <ul style="list-style-type: none"> • Вътрешното право • ЕКПЧ 	СЪДИЛИЩАТА В ЕС <ul style="list-style-type: none"> • Хартата на ЕС • ЕКПЧ (непряко, през чл. 52(3) от Хартата и чл. 6(3) от ДЕС) • Друго приложимо законодателство на ЕС 	НАЦИОНАЛНИТЕ СЪДИЛИЩА („обща компетентност“) <ul style="list-style-type: none"> • Правото на ЕС, в т.ч. Хартата • ЕКПЧ • Вътрешното право
СЪДЪТ В СТРАСБУРГ <ul style="list-style-type: none"> • ЕКПЧ 		СЪДЪТ НА ЕС <ul style="list-style-type: none"> • Хартата на ЕС • ЕКПЧ (непряко, съгласно чл. 52, ал. 3 от Хартата на ЕС и член 6, ал. 3 ДЕС) • Друго приложимо законодателство на ЕС
		НАЦИОНАЛНИТЕ СЪДИЛИЩА („обща компетентност“)
		СЪДЪТ В СТРАСБУРГ Практика, установена с решение по Делото <i>Bosphorus</i> № 45036/98

Хартата на основните права на ЕС и Европейската конвенция за защита правата на човека: допълващи се или конкуриращи се системи за защита на основните права в Европа?

проф. Johan Callewaert

Зам. – секретар на Голямата камара

Vosphorus с/у Ирландия (45036/98)

Ако ... се счита, че еквивалента защита се предоставя от [международна] организация, ще се презюмира, че държавата не нарушава изискванията на Конвенцията когато единствено изпълнява свои правни задължения, произтичащи от членството ѝ в организацията. (§ 156)

Vosphorus с/у Ирландия (II)

Въпреки това, всяка една такава презумпция може да бъде оборена, когато поради обстоятелствата на конкретното дело се приеме, че предоставената защита на права, гарантирани от Конвенцията, е била очевидно недостатъчна. В такива дела ролята на Конвенцията като „конституционен инструмент на европейския обществен ред“ ще надделее над интереса от международно сътрудничество. (§ 156)

Vosphorus с/у Ирландия (III)

Под „еквивалентна“ Съдът има предвид „равностойна“: всяко изискване предлаганата от организацията защита да бъде „идентична“ може да противоречи на търсения интерес от международно сътрудничество. (§ 155)

Vosphorus с/у Ирландия (IV)

Във всеки случай държавата ще бъде изцяло отговорна съгласно Конвенцията за всички действия, които попадат извън нейните изрични международно правни задължения. (§ 157)

Michaud с/у Франция (12323/11)

Следователно Съдът е длъжен да отбележи, че поради решението на *Conseil d'Etat* да не отправя въпроса до Съда на Европейския съюз за даване на преюдициално заключение, макар този съд никога да не е разглеждал тези права по Конвенцията, *Conseil d'Etat* се е произнесъл без да е използван целият потенциал от налични международни механизми за контрол на основните права, които по принцип са еквивалентни на тези по Конвенцията. В светлината на това решение и на значението на засегнатите права, презумпцията за еквивалентна защита не се прилага (§ 115)

Да обобщим изискванията за приложение на презумпцията от *Vosphorus*:

- Местните съдилища да нямат право на преценка
- Да е налична относима практика на Съда на ЕС
- Да не е налице очевидна недостатъчност на предоставената защита.

Чл. 6 от Хартата

Всеки има право на свобода и сигурност.

Чл. 5 ЕКПЧ

1. Всеки има право на свобода и сигурност. Никой не може да бъде лишен от свобода, освен в следните случаи и по реда, предвиден от закона:
 - a) законосъобразно лишаване от свобода по силата на постановена от компетентен съд присъда;
 - b) законосъобразен арест или лишаване от свобода за неизпълнение на законосъобразно съдебно решение 8 9 или с цел осигуряване на изпълнението на задължение, предписано от закона;
 - c) законосъобразен арест или лишаване от свобода, с цел да се осигури явяване пред компетентния съгласно закона орган, по обосновано подозрение за извършено престъпление, или когато задържането обосновано може да се смята за необходимо, за да се попречи на лицето да извърши престъпление или да се укрие, след като е извършило престъпление;
 - d) лишаване от свобода на непълнолетно лице въз основа на законосъобразно решение, за да се осигури надзор с възпитателна цел или законосъобразно лишаване от свобода на такова лице, с цел да се осигури неговото явяване пред предвидената в закона институция;
 - e) законосъобразно лишаване от свобода, с цел да се предотврати разпространението на инфекциозни болести, както и на душевноболни лица, алкохолици, наркомани или скитници;
 - f) законосъобразен арест или лишаване от свобода на дадено лице, с цел да се предотврати незаконното му влизане в страната, или на лице, против което се предприемат действия за неговото експулсиране или екстрадиране.
2. На всеки арестуван трябва незабавно да бъдат съобщени на разбираем за него език основанията за арестуването му и всички обвинения, които му се предявяват.
3. Всеки арестуван или лишен от свобода в съответствие с разпоредбите на параграф 1 c) на този член трябва своевременно да бъде изправен пред съдия или пред длъжностно лице, упълномощено от закона да изпълнява съдебни функции, и има право на гледане на неговото дело в разумен срок или на освобождаване преди гледането на неговото дело в съда. Освобождаването може да бъде обусловено от даването на гаранции за явяване в съда.
4. Всеки арестуван или лишен от свобода има право да обжалва законосъобразността на своето задържане в съда, който е задължен в кратък срок да се произнесе; в случай че задържането е неправомерно, съдът е длъжен да нареди незабавното освобождаване на задържаното лице.
5. Всяко лице, арестувано или лишено от свобода в нарушение на изискванията на този член, има право на обезщетение.

Чл. 52, т. 3 от Хартата

Доколкото настоящата Харта съдържа права, съответстващи на права, гарантирани от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи, техният смисъл и обхват са същите като дадените им в посочената Конвенция. Тази разпоредба не пречи правото на Съюза да предоставя по-широка защита.

Чл. 52, т. 3 от Хартата

- Връзката между правото на ЕС и Конвенцията:
- Необходима ли е, особено с оглед на факта, че Хартата взимства много от разпоредбите на Конвенцията, като същевременно ги формулира по различен, опростен начин.
- Двойно правило:
 - Стандартите по Конвенцията като минимални стандарти на защита съгласно правото на ЕС.
 - Възможност правото на ЕС да повиши нивото на тази защита

Тенденция към автономия от ЕКПЧ

- Формална автономия: риск за правната сигурност
- Материална автономия: засягаща стандартите на защита

Формална автономия

“Три критерия са приложими при преценката дали санкциите, налагани за данъчни нарушения са наказателноправни по характер. Първият критерий е правната квалификация на нарушението във вътрешното право, вторият — самото естество на нарушението, а третият — естеството и тежестта на санкцията, която може да бъде наложена на съответното лице (дело C-489/10 Bonda [2012] ECR, пара. 37).” (Akerberg Fransson, C-617/10, § 35)

Вж., например, Otis и Други (6.11.2012, C-199/11), Y and Z (5.9.2012, C-71/11 и C-99/11)

Материална автономия

Два съществени въпроса, отнасящи се до методологията на взаимното признаване:

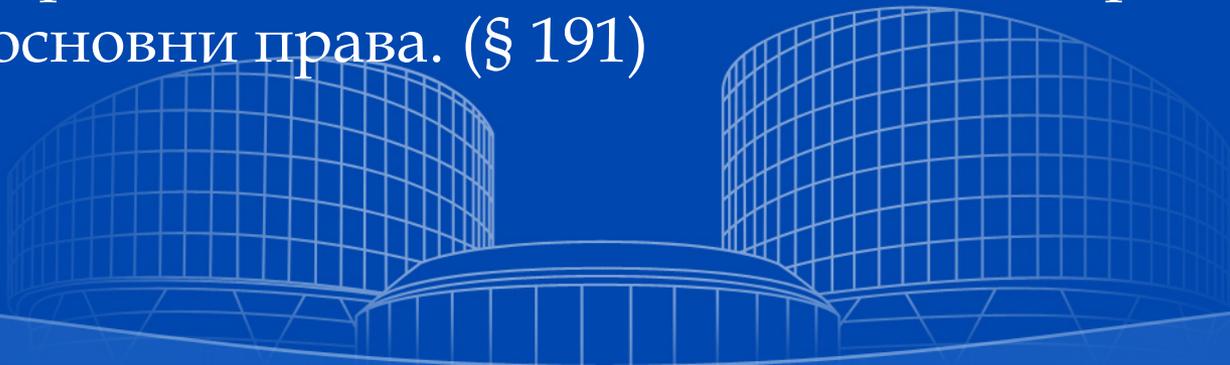
- 1) Разполага ли съдията, разглеждащ дадено дело, с компетентност да прецени дали основните права на засегнатото лице са спазени в запитващата държава, поне в случаите, когато има основания да се опасява, че тези права са нарушени?
- 2) В случай на положителен отговор, следва ли съдията да прецени спазването на тези права за всеки отделен случай?

Становище 2/13

“Доколкото ЕКПЧ, като изисква Съюзът и държавите членки да се разглеждат като договарящи страни не само в отношенията им с онези договарящи страни, които не са държави — членки на Съюза, но и в отношенията помежду им, включително когато тези отношения се уреждат от правото на Съюза, би изисквала от държавите членки да проверяват дали друга държава членка спазва основните права, при положение че правото на Съюза налага взаимно доверие между тези държави членки, присъединяването е в състояние да компрометира равновесието, на което се основава Съюзът, както и автономията на неговото право.” (§ 194)

Становище 2/13

Следва да се напомни, че принципът на взаимно доверие между държавите членки има основно значение в правото на Съюза, като се има предвид, че позволява създаването и поддържането на пространство без вътрешни граници. Този принцип изисква, що се отнася по-специално до пространството на свобода, сигурност и правосъдие, от всяка от тези държави да приеме, освен при изключителни обстоятелства, че всички други държави членки зачитат правото на Съюза, и по-специално признатите от него основни права. (§ 191)

N. S. & M. E. (C-411/10 & C-493/10)

Все пак не може да се приеме, че всяко нарушение на някое основно право от страна на компетентната държава членка би се отразило на задълженията на останалите държави членки да спазват разпоредбите на Регламент № 343/2003.

Това е следствие от самия смисъл на съществуването на Съюза и на създаването на пространство на свобода, сигурност и правосъдие, и по-конкретно на общата европейска система за убежище, основана на взаимното доверие и на презумпцията за спазване от останалите държави членки на правото на Съюза, и в частност на основните права. (§§ 82-83)

M.S.S. с/у Белгия и Гърция (30696/09)

Въз основа на тези заключения и на задълженията, произтичащи за държавите по силата на чл. 3 от Конвенцията по отношение на експулсирането, Съдът счита, че като връщат жалбоподателя в Гърция белгийските власти съзнателно са го изложили на условия на задържане и живот, които съставляват унижително отнасяне.

(§ 367)

Tarakhel с/у Швейцария (29217/12)

В случай, където жалбоподателите ще бъдат върнати в Италия без швейцарските власти първо да са получили гаранции от италианските власти, че жалбоподателите ще бъдат третираны по подходящ за възрастта на децата начин и семейството ще остане заедно, би имало нарушение на чл. 3 от Конвенцията,
(§ 122)

Чл. 6 § 2 ДЕС

Съюзът се присъединява към Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи. Това присъединяване не променя областите на компетентност на Съюза, така както са определени в Договорите.

“Присъединяването на ЕС към Конвенцията, при условията, определени днес от СЕС, би могло да се понарави единствено на тези, които не харесват особено правата на човека.” (Стийв Пиърс)

Благодаря Ви!

